

(המשך מעמוד 29)

מכחיש אותו. אוסי מציגה לפני את בעלה. חיים, מוסכניק ממוצא כורדי, צעיר וחתיך. הוא לוקח את הנכדים לעבוד איתו במוסד. הם משתגעים על זה. אומרת לי זיקה. היא מספרת כי אנשים מנגחים את מתי בניין הצעיר הערבי, בעוד שהיחסים בין הצעיר ובין בתם מעולם לא התפתחו בכיוון של חתונה, אלא היו ידידות קרובה.

גם הנכד השובב, גיא. נכח. גיא הוא אחד משלושת ילדיה של נורית. בתם של מתי וזיקה פלד. נורית כתבה ספר שזכה לתהודה רבה, בשם. אמרתי פאריס שלי היא. לזיקה ומתי פלד יש עוד שני בנים: יואב, הנשוי להורית, ופעיל מאוד בתנועות המחאה, ומיקו, שהוא קאראטיסט וחי כיום עם חברתו בלונדון.

בחדר-עבודתו של מתי יש שתי תמונות זו לצד זו: תמונתו של דויד בן-גוריון ותמונתו של עיצאם סרטאווי. מיינד אחרי שרצה. מיסגרת את התמונה, מספרת לי זיקה. שהיא עובדת סוציאלית ועובדת בבית-ספר לחינוך מיוחד של הזרם הדתי. היא מספרת, כי מעולם לא חשה בעוינות בין כותלי בית-הספר. אפילו בזמנים הקשים ביותר. להיפך. תמיד זכתה באהדה, לא חשוב מה כתבו על מתי בעיתונים. היא מספרת, כי מאז שעבר מתי לקצה

העובדה, שבאותן העמדות שבהן אני מחזיק היום, החזקתי כבר אז. אני תמיד נזכר כמה שאמר לי פעם יעקב ארנון. זה היה ב-1971. חזרת אז מלוס-אנג'לס, שם עשיתי את הרוקטורט שלי בספרות ערבית. לא היכרתו אז את יעקב היכרות קרובה. הוא היה מנכ"ל משרד-האוצר, אני הייתי אלוף בצה"ל. פה ושם נפגשנו בענייני עבודה, אך בהחלט לא היו לנו הקשרים שיש לנו היום. השתתפנו בכינוס שעסק בבקיעות השעה, ואני דיברתי שם ואמרתי את הרברים שאני אומר מ-1967. אחר כך בא אליי יעקב ואמר לי: כנראה מפני שהתחנכתי בהולנד, אינני יכול להבין כיצד יכול אדם שהתחנך בצנא לדבר כמוך.

ובכל זאת, בציבור יש תחושה כאילו הקרקע נשמטה מתחת להגליך, ושאתה אינך נאמן לדוקטרינות שהיא מנת בהן בעבר.

אני שמרן בהשקפותי, ויש לי דוקומנטים מדויני מטכ"ל, שהתנהלו ב-1967, אחרי מלחמת ששת-הימים. אינני יודע אם הפרוטוקולים יתפרסמו בחיי, אך אריק שרון, יצחק רבין, עוז וייצמן וחיים בר-לב יכולים להעיד בשבועה, כי ניהלנו ויכוחים אז, כמו שאנחנו מנהלים ויכוחים היום.

מבחינת המהות והתוכן, כבר אז האמנתי בדברים שבהם אני מאמין היום, כבר אז החזקתי באותן העמדות. כעבור שנים, כשעזר וייצמן היה שר-הביטחון, הורה לפני שחל בו שינוי גדול, ואמר לי: נו, אתה יכול לטעון כנגדי שכבר אז,



פלד (משמאל) עם רבין (מימין) בסיוור בארצות-הברית. יש לי עבר משותף עם חברי האלופים, אך אין לנו עניין משותף.

אחרי ששת-הימים, אמרת לי את הדברים שאני מבין היום. מה לעשות, הציבור לא יודע. נוצרה תרמית כציבור שהייתי אחר.

אולי התרמית הזו נוצרה מפני שערב מלחמת ששת-הימים היו שלושה אלופים שלחצו על הממשלה לסתור במלחמה עם מצריים: אריק שרון, אברהם יפה ומתי פלד.

אני לא יכול להעריך מה היתה המוטיבציה של יפה ושרון ללחוץ על הממשלה לפתוח במלחמה. יכול להיות שכבר אז היתה להם מוטיבציה של זיקה לאומית וכבוד לאומי.

דבריי באו מנקודת מוצא שונה. הצגתי לממשלה שתי מערכות שיקולים. אחת היתה של יחסים בין שתי המדינות, שהיה קיים ביניהן הסדר, שנחתם בשנת 1957. הייתי מורע להסדר, כי הוא נחתם בעת הייתי מושל עזה. ההסדר הזה התקיים כמלואו 10 שנים, והנה, בוקר בהיר אחד, החליט צד אחד להפר את ההסדר. שום מדינה לא יכולה לקבל דבר כזה! לולא היתה מתעוררת היום שאלה דומה, הייתי טוען אותו הדבר.

כלומר, אם מצריים תסר היום את הסכמי-השלום, אתה חושב שלא צריך להבליג אלא להגיב?

אם מצריים תתחיל להפר באופן בוטה — ודאי! כאשר מדינה שכנה מפירה הסכמים, צריך להגיב. ניקח למשל, את איסלנד ובריטניה. כאשר איסלנד הפרה את הסכמי-הריג, בריטניה שלחה אוניות-מלחמה. כאשר מדינה מפירה הסכם, לא מתקבל על הדעת שהמדינה הנוזקה תגיב בהכנעה.

מערכת השיקולים השניה נבעה מכך, שעם הגיוס הכללי ב-1967 נעשיתי הבוס של כל הפוטנציאל המישיקי בארץ. הריב גוייס, לא היתה

אספקה של מיצר-ייסוד. בחדר הזה ממש ישבו נציגי משרד-המיסור והתעשייה וביקשו שאתן להם כמה משאיות, כדי להעביר מוצרי-ייסוד. הם המליצו שותק, מנהל רשות-המלם, מנהל מיפעל האשלג. כולם שיחרו לפיתחי בכקשת עזרה.

אמרתי לממשלה: כמה זמן המשק יכול לעמוד בזה? כבר עמרנו שבועיים, בעוד שבועיים המשק יתמוטט. אמרתי לממשלה: אתם צריכים לקבל החלטה, כלומר, לצאת למלחמה נגד מצריים, כדי ללמד את ממשלת מצריים שלא נשלים עם הפרת ההסדר. אני באמת לא יודע איך יכולתי להגיע למסקנה אחרת.

אחרי שנים אמר מנחם בגין שהוא לא מבין מה קרה לי. הוא לא הבין, כנראה, על מה דיברתי באותו מעמד. כי המילים "כבוד לאומי" לא יצאו מפי. אני דיברתי עניינית, ואני לא רואה סתירה בין שיקולים ענייניים להצעת קורפועלה לבין תפיסה הגורסת שצריך לחתור לשלום.

מספרים שבאותה הרצאה, שני שאת לפני הממשלה, היית נסער, נרגש ובוטה, עד כדי כך שהרמטכ"ל דאג, יצחק רבין, עשה לך סימנים לרסן את עצמך.

הימים היו מתוחים. אני לא יודע מה האמת בספר של וייצמן, שהוא זרק את הדוגות שלו על השולחן של רבין. אני לא הגעתי להיסטריה, אבל תוך כדי הרצאת הדברים יכול להיות שרבין רמוז לי להרגע. אחרי הפגישה ניגש אליי גאל אלון ואמר לי: אני מסכים לדברייך, אבל לא כך מדברים עם חברי ממשלה. בגין, שעדיין לא היה חבר בממשלה, אבל הוזמן לפגישה מכיוון שהיה ברור שהולכים לקראת מלחמת ליכוד לאומי, ניגש אליי ואמר: כעת אתה יכול לסמוך עלינו. זו היתה הפעם הראשונה בחיי שראיתי את בגין מקורב, והפעם האחרונה שהוא דיבר אליי.

"לא עברתי מקיצוניות אחת לשניה. נשארתי בעמדות שהחזקתי בהן לפני 16 שנים. משום-מה קצין בצה"ל נחפס כסטריאוטיפ, ואני לא סטריאוטיפ"

זלמן ארן ניגש ואמר: הבהרת לי דברים שלא הבנתי קודם. אמרתי לו, שאני מתפלא מאוד. הרי הממשלה מחזיקה את הרמטכ"ל בשיבות הממשלה כל הזמן, והוא כמעט שלא בא למטכ"ל. ואז הוא השיב: כדברים האלו לא שמענו.

לא תיכננתי להיות גם ומעליב, הייתי חרמ-שמעי. ישראל גלילי אמר לי, שהניחות שלי הרשים אותו מאוד.

יכול להיות שרמתי קול, ושרבין רמוז לי להרגע. טוב, זה לא היה אינציטנט כזה גדול.

ברשותך, נניח לששת-הימים ונלך אחרה, לימי ילדותך. נולדת בחיפה...

זו עובדה טכנית. אינני זוכר כלום מחיפה, הוריי עברו לירושלים כשהייתי בן 3.

לאן בירושלים?

לאן? זו בעיה. ירושלים היתה אז שכונות-שכונות, ועברנו משכונה לשכונה. היה מין נוהג, שבכל מוחאום עברו דירות. היינו מעמסים את כל הרברים על עגלה רתומה לסוס ועוברים משכונה לשכונה. כך שגרנו בויכרין.

מהש, בכרם-אברהם, בגאולה, בנווה-בצלאל.

איזה בית היה בית הורייך?

שני הוריי עלו ארצה ב-1921, באותה האוניה, מאוקראינה. אמי היתה ציונית. היא עלתה במיסגרת של קבוצת חלוץ. אני עזב את ברית-המועצות במגמה לרכוש מיקצוע, ולא התכוון כלל להגיע לארץ-ישראל.

הוא היה חייל בצנא האדום, נגר במיקצועו, שהתמנה לקומיסאר והיה אחראי על כמה מיפעלים בגרוזיה. אמי הבריחה את הגבול והגיע לכאן באופן בלתי-לגיאל.

אבי שמע שנסקוטלנד מיקצוע הנגרות הוא מפותח וברמה גבוהה, ומשיקולים ענייניים החליט לנסוע לשם ללמוד.

על האוניה לא נפגשו. אמי תמיד היתה מספרת, שהחלוצניקים התייחסו אליו כבנו. הוא היה בורג'ואה, בורגני. היה לו כרטיס ותא, והוא אכל במסעדה. החלוצניקים, לעומתו, ישנו על הסיפון ואכלו מכל הכא ליד.

נו, העניינים התגלגלו כך, שכאשר הגיעה האוניה ליפו, גם אבא ירד ממנה. הוא בוודאי שלא היה ציוני.

אמא זה סיפור אחר. אחר הסיפורים המעניינים בחייה הוא, שאחרי המהפכה היא הצטרפה

"כשעזר וייצמן היה שר ביטחון, הוא הודה לפני שחל בו שינוי גדול ואמר לי: כעת אתה יכול לטעון נגדי שכבר אז, אחרי ששח הימים, אמרת לי את הדברים שאני מבין היום"

למיפלגה הקומוניסטית. והנה, ביום-כיפור התקיים כינוס אזורי, והיא, ללא ידיעת הוריה, התגנבה לכינוס. כשנודע לאביה, כי בתו נסעה ביום-כיפור, הוא חלה מצער. במהלך הכינוס היה נודע לאימי על מחלתו והיא הסתלקה וחזרה הביתה.

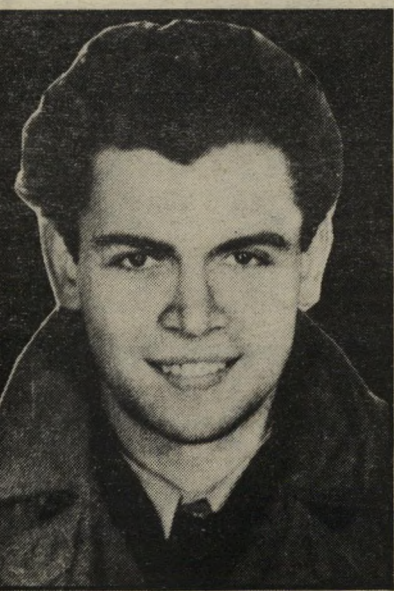
העובדה שהסתלקה מכינוס המיפלגה הקומוניסטית סיככה אותה, ואו, בהשפעת אחיה, שהיה ציוני אמיתי, הצטרפה לחלוץ וברחה ארצה, כדי שלא להסתבך עוד יותר.

מה עשו הורייך כשהגיעו לארץ-ישראל?

הם הגיעו ליפו, הצטרפו לגרוד-העבודה, והיו שנה במיסגרת של קיבוץ. אבי לא יכול היה להסתגל, והם השתקעו בחיפה, אך בתוך פרק זמן קצר עברו לירושלים. שם פתח אבי מיפעל קטן לרהיט-עץ, וכל חייו עסק בזה. המיפעל גדל וגדל, עד שהפך לנגריה די מרשימה.

בשלב מסוים הוא החליט שהוא לא יכול להיות גם מנצל וגם חבר-הסתדרות, ועזב את ההסתדרות.

אתה ואחיך לא נועדתם להמשיך את דרכו של אביכם בנגריה?



מתי פלד בסלמיח

אני לא סטריאוטיפ של קצין צה"ל!

אמי נטתה לעניינים גדולים, לשליחות חברתית. וככה היא לא חשבה שזה בכלל מעניין לבחור צעיר או לנער להיכנס לעסק כזה.

אני ואחי מעולם לא עמרנו תחת לחץ. ואומנם, כאשר אבי הגיע למסקנה שהגיע הזמן להפסיק לעבוד, לא נידונה מעולם השאלה שאולי אנחנו ניקח את הנגריה, והוא מכר את העסק.

כך גדלתי בירושלים כמו כולם באותה תקופה — מחנות-העולים, הכשרה.

עוזי נרקיס, שהיה איתך במח נות-העולים, וגדל איתך בשכונת כרם-אברהם, סיפר לי כי בגיל תשע אתה ועוד חבר נסעתם לסדר, להילחם נגד פראנקי.

זו אגדה. ביחד עם חבר שלי, שכבר אינו בחיים, החלטנו להתפרפר. אמרנו: נעזוב את בית-הספר ואת הבית, וניסע לטויל. יעד הטיול היה קבוצת כנרת. השנה היתה 1936, והארץ לא היתה שקטה, ועצם הנסיעה ברכבת לצמח, ומצמח ללכת ברגל